

เครือข่ายการนิเทศ

• โดย..ว่าที่ร้อยตรีพนตล รัชก์แก้ว
รอง ผอ.สพม.๑๓

การ นิเทศการศึกษาเป็นกระบวนการสำคัญในการแนะนำช่วยเหลือครู ให้สามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีการทำงานเป็นขั้นตอน (Steps) มีความต่อเนื่อง (Continuity) ไม่หยุดนิ่ง (Dynamic) และมีความเกี่ยวข้องปฏิสัมพันธ์ (Interaction) ในหมู่ผู้ปฏิบัติงาน ที่ต้องอาศัยความรู้ ทักษะ ประสบการณ์ กระบวนการ วิธีการหลาย ๆ อย่างประกอบกันทั้งด้านจังหวะ เวลา กาลเทศะ สิ่งแวดล้อม ประกอบเข้าด้วยกันจึงทำให้การนิเทศประสบผลสำเร็จ ดังนั้นการนิเทศการศึกษาก็หมายถึง กระบวนการพัฒนาครู เพื่อให้ครูสามารถปรับปรุงและพัฒนาการจัดการจัดกระบวนการเรียนรู้ เพื่อให้การจัดการศึกษาบรรลุจุดมุ่งหมายที่วางไว้ โดยการนิเทศนั้นอยู่บนหลักการของประชาธิปไตย อันได้แก่ การเคารพซึ่งกันและกันระหว่างผู้นิเทศกับผู้รับการนิเทศ

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๑๓ โดยกลุ่มนิเทศ ติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษา ได้จัดการประชุมเชิงปฏิบัติการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา “พัฒนาเครือข่ายการนิเทศ : ยุทธศาสตร์แห่งการพัฒนา” ขึ้นในวันที่ ๓๐ - ๓๑ กรกฎาคม ๒๕๕๙ ที่ผ่านมา ณ โรงแรมเรือรัษฎา อ.เมือง จ.ตรัง โดยความร่วมมือของโรงเรียนในสังกัดทั้ง ๔๔ โรง ส่งครูเข้าร่วมการประชุมฯ โรงเรียนละ ๒ คน ประกอบด้วย ครูผู้ปฏิบัติหน้าที่หัวหน้างานวิชาการ และครูที่มีผลการปฏิบัติงานในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้เป็นที่ยอมรับของเพื่อนครูในโรงเรียน ได้เข้าร่วมการพัฒนาฯ ในครั้งนี้ นอกจากนี้ยังได้รับความสนใจจากผู้บริหารสถานศึกษา และรองผู้อำนวยการสถานศึกษาเข้าร่วมประชุมอีกหลายท่าน รวมผู้เข้าร่วมกิจกรรม ๑๐๘ คน

นับเป็นความโชคดีอย่างยิ่งของครูในสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๑๓ ที่ได้รับความอนุเคราะห์และให้เกียรติเป็นวิทยากรการประชุมเชิงปฏิบัติการฯ จากท่าน ดร.กิตติกร คัมภีร์ปรีชาศึกษานิเทศก์เชี่ยวชาญพิเศษ (คศ.๕) ผู้อำนวยการกลุ่มนิเทศ ติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต ๑ และคณะ ประกอบด้วย ดร.กัตติกา ศรีมหาโร ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านสระบัว สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต ๔, ศน.กมลณีกร ปานนุช ศึกษานิเทศก์เชี่ยวชาญ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต ๓ และ ศน.พัชริ ชูมณี อดีตผู้อำนวยการกลุ่มนิเทศ ติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ (เกษียณอายุราชการ) ทั้ง ๔ ท่านล้วนแล้วแต่เป็นผู้ทรงคุณวุฒิและมีความเชี่ยวชาญในการนิเทศการศึกษาเป็นอย่างยิ่ง และท่าน ดร.กิตติกร คัมภีร์ปรีชา ยังได้ให้ความอนุเคราะห์เอกสารผลงานของท่านมารวบรวม เรียบเรียงและเผยแพร่เป็นเอกสารที่ใช้ประกอบการประชุมเชิงปฏิบัติการฯ อีกด้วย

ความคาดหวังและวาดหวังของการดำเนินงานพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา “พัฒนาเครือข่ายการนิเทศ : ยุทธศาสตร์แห่งการพัฒนา” นี้ คือ ต้องการให้การนิเทศการศึกษาของโรงเรียน ที่ดำเนินการในรูปแบบของการนิเทศภายในสถานศึกษา มีความเข้มแข็งและเป็นระบบมากยิ่งขึ้น จะอาศัยเพียงความช่วยเหลือจากศึกษานิเทศก์ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๑๓ คงไม่สามารถทำให้ระบบการนิเทศภายในสถานศึกษามีความเข้มแข็งและเป็นระบบขึ้นมาได้มากนัก เนื่องจากจำนวนของศึกษานิเทศก์มีไม่เพียงพอ (ปัจจุบันมี ๑๒ คน กับอัตราว่างอีก ๖ อัตรา) และภาระงานของศึกษานิเทศก์ที่มีอยู่ก็มากมาย หลากหลาย จากการที่ส่วนกลางคิดงานให้ทำ

ความเชื่อที่ว่า “การนิเทศจะพัฒนาได้ ภายใต้ความเข้มแข็งของตนเอง” จึงเกิดขึ้น แต่ต้องอาศัยตัวช่วยคือเครือข่ายการนิเทศ ซึ่งหมายถึงครูของแต่ละโรงเรียน ที่มีความรู้ ความเข้าใจในกระบวนการของการนิเทศ สามารถช่วยงานการนิเทศภายในของสถานศึกษาของตนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ภายใต้การนำของฝ่ายบริหารของสถานศึกษา และจะเติมเต็มด้วยศึกษานิเทศก์ในการร่วมมือกันเพื่อการนิเทศภายในสถานศึกษา ในรูปแบบต่าง ๆ ทั้งการให้คำปรึกษา พบปะพูดคุย หรือการเยี่ยมเยียนในโอกาสต่าง ๆ ตามความจำเป็นและเหมาะสมทั้งทางตรงและทางอ้อม

สิ่งที่ท้าทายในขณะนี้ ดังที่ท่านผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๑๓ ได้กล่าวไว้ในพิธีเปิดการประชุมฯ ในเรื่องของผลการสอบ O-NET ชั้น ม.๓ และ ชั้น ม.๖ ในปีการศึกษา ๒๕๕๘ ที่ผ่านมาว่า แม้ว่าจะมีค่าเฉลี่ยรวมใน ๕ กลุ่มสาระหลักสูงกว่าระดับประเทศ แต่บางกลุ่มสาระยังต่ำกว่าระดับประเทศ และค่าเฉลี่ยรวมผลการสอบใน ๕ กลุ่มสาระ ยังต่ำกว่า สพม.อื่น ๆ ในภาคใต้ (ยกเว้น สพม.๑๕) ซึ่งเราต้อง Benchmark กับเขตพื้นที่มัธยมศึกษาด้วยกันที่อยู่ใกล้เคียงกัน

จึงเป็นโจทย์ปัญหาข้อใหญ่ ที่เราต้องมาช่วยกันแก้ โดยผ่านกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครูและกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน ซึ่งเชื่อว่า การนิเทศ โดยเฉพาะการนิเทศภายในโรงเรียน เป็นแนวทางหนึ่งที่จะช่วยปรับปรุงคุณภาพการศึกษา ซึ่งจะช่วยแก้ไขปรับปรุงสิ่งที่บกพร่องด้านวิชาการให้มีการพัฒนา และส่งเสริมให้การเรียนการสอนบรรลุวัตถุประสงค์ ผู้บริหารสถานศึกษาและผู้ร่วมบริหาร เป็นผู้ที่อยู่ใกล้ชิดกับคุณครูและนักเรียน จึงย่อมทราบถึงปัญหาต่างๆ ได้ดีกว่าบุคลากรภายนอก เมื่อเป็นเช่นนี้แล้ว การนิเทศภายในโรงเรียนจะสนองตอบความต้องการของบุคลากรในโรงเรียนได้อย่างถูกต้องและเหมาะสมที่สุด ส่งผลถึงผู้เรียนที่จะเป็นบุคคลที่มีคุณภาพ ด้วยกระบวนการเรียนรู้ เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคล จึงต้องอาศัยครูผู้สอนที่มีทักษะในการจัดการเรียนรู้ มีเจตคติต่อวิชาชีพครูที่ดี มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูง โดยเฉพาะในยุคศตวรรษที่ ๒๑ เป็นทักษะแห่งอนาคตใหม่ ที่ครูควรมีทักษะและคุณลักษณะที่รองรับ เข้าถึง เพื่อสร้างนวัตกรรมบริหารจัดการชั้นเรียนแนวใหม่ ในอันที่จะพัฒนาผู้เรียนที่เป็นเยาวชนในยุคใหม่ได้อย่างต่อเนื่องและยั่งยืน สอดคล้องกับหลักการจัดการศึกษาตาม มาตรา ๒๒ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๔๒ และที่แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ.๒๕๔๕ ที่ว่า การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่า ผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ

เครือข่ายการนิเทศ ที่ผ่านการประชุมฯ ครั้งนี้ ต้องร่วมด้วยช่วยกันกับคณะครูในสถานศึกษา และ/หรือร่วมกับเครือข่ายการนิเทศต่างสถานศึกษา ในการที่จะดูแลซึ่งกันและกัน เพื่อวางแผนการดำเนินงานพัฒนากระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครู และกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยอาศัยองค์ความรู้เรื่องการนิเทศการศึกษา การวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ “บันไดสู่ครูมืออาชีพ” และแนวทางการนิเทศแบบผสมผสานการเป็นพี่เลี้ยงและการชี้แนะทางปัญญา โดยใช้กลุ่มสำหรับการวิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ ที่ทีมงานวิทยากรได้ให้ความรู้ ชี้แนะและชี้นำไปแล้ว ประยุกต์ใช้และนำสู่การปฏิบัติที่จริงจัง และจะมีคณะนิเทศ ติดตามฯ ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๑๓ ให้การนิเทศ ติดตาม และประเมินผลการดำเนินงานอย่างน้อยภาคเรียนละ ๒ ครั้ง หรือตามความเหมาะสมจำเป็น ทั้งนี้เพื่อเป็นการเสริมสร้างขวัญกำลังใจ และกระตุ้นให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนยิ่งขึ้น

แต่จะสำเร็จมากน้อยเพียงใด คงต้องอาศัยความรู้ความเข้าใจและเจตคติในเรื่องการนิเทศและปัจจัยประกอบต่าง ๆ ตลอดจนภาวะผู้นำของคณะผู้บริหาร ทั้งทางด้านวิชาการและกลุ่มงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องเป็นสำคัญ จุดมุ่งหมายของการนิเทศภายในสถานศึกษา เพื่อให้ผู้บริหารและคณะกรรมการนิเทศของสถานศึกษามีความรู้ความเข้าใจและสามารถปฏิบัติการนิเทศภายในสถานศึกษาได้ พัฒนาความสามารถของครู ช่วยเหลือและจัดสรรเครื่องมือ สื่อการเรียนรู้ ตลอดจนช่วยเหลือและปรับปรุงวิธีการจัดการเรียนรู้ และครูเกิดความงอกงามทางด้านวิชาชีพ สถานศึกษามีแผนการนิเทศภายใน มีการวิเคราะห์และปรับปรุงหลักสูตรสถานศึกษาและกลุ่มสาระต่าง ๆ ครูสามารถจัดการเรียนการสอนตามแนวปฏิรูปการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีการบูรณาการเน้นทักษะกระบวนการคิด ฯ ปรับปรุงและพัฒนากระบวนการและ/หรือวิธีการจัดการเรียนรู้ของครู เพื่อให้มีการจัดกิจกรรมเสริมการเรียนรู้ได้อย่างเหมาะสม สามารถพัฒนาการใช้สื่อและแหล่งเรียนรู้ ตลอดจนมีการวัดและประเมินผลตามสภาพจริง และปรับปรุงกระบวนการวัดและประเมินผลให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้นต่อไป.

(ขอขอบคุณข้อมูลบทความบางส่วนจากเอกสารประกอบการประชุมเชิงปฏิบัติการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา “พัฒนาเครือข่ายการนิเทศ : ยุทธศาสตร์แห่งการพัฒนา” ที่เอื้อเฟื้อโดย ดร.กิตติกร คัมภีร์ปรีชา ศึกษาพิเศษเชี่ยวชาญพิเศษ (คศ.๕)